

Nannas dosa

IV 61
Kapsel
Barnstiftelsen

[Lille, Axel]

Mannas dosa.

*

En saga

nedskrifven på ^{Lille} lilla Heddas och ^{Lille} Martas
begäran samt dem tillägnad

af deras

Pappa.
Axel Lille

180 -

HELSINGFORS,

Tidnings- & Tryckeri-aktiebolaget Tryckeri, Ulsnög - 20.

1897.

Om du en
vacker som-
mardag seg-
lar ut i skär-

gården, skall du snart komma till en vacker vik, omkransad af björkar och tallar. Innerst i vikbottnet ser du en liten röd byggnad skymta fram på stranden. I den stugan bodde lilla Greta och Elsa hos sina kära fastrar. Deras vårdarinna och goda vän var gamla Nanna. Hon var hemma från Österbotten, där, såsom

det säges, de flesta skola kunna trolla. Äfven gamla Nanna hade rykte om sig att vara mycket skicklig i trollkonster, men om hon var en trollpacka, så hörde hon helt säkert till de goda trollpackornas antal. Ty aldrig hade man hört att Nanna någonsin med vett och vilja skulle gjort ondt åt någon människa.

Gretas och Elsas pappa och mamma hade för tre år sedan träffats af svåra olyckor. Elden hade bränt deras hus och frosten hade härjat deras åkrar. Efter ett arbetsamt lif sågo de sig nu plötsligt beröfvade största delen af sin egendom. För att icke helt och hållet råka i fattigdom på gamla dagar och för att kunna samla hälst något åt sina två små flickor, beslöto de att försöka sin lycka i Amerika.

Långt bort om hafvet ligger detta land, som äfven kallas den nya världen. Dess bördiga slätter genomkorsas af stora floder. Där skulle de köpa sig ett stycke jord att odla, bygga sig ett hus och sålunda skapa ett nytt hem för sig och sina barn. De sålde all sin

återstående egendom i Finland och köpte sig biljetter till en af de stora ångbåtar, som från vårt land föra resande till England. Därifrån reste de sedan till Amerika. Deras flickor voro för små att följa dem på den långa och osäkra färden. Därför stannade de kvar i hemlandet hos sina snälla fastrar, tills föräldrarna hunnit bygga och inreda det nya hemmet på andra sidan om det stora hafvet.

Tre år hade förgått, sedan föräldrarna reste, efter att under många tårar ha tagit afsked af sina barn. Flere gånger om året skrefvo de och berättade huru de hade det i det nya landet. I det sista brevet hade det stått, att alt snart skulle vara i ordning. När fastrarna, som mycket höllo af de små flickorna, läste brevet, blefvo de ängsliga. De visste att det icke skulle räcka länge, innan ett nytt bref skulle komma och berätta att tiden nu var inne för de små att lämna sitt gamla hem och resa till sin pappa och mamma i det nya.

En vacker afton suto Greta och Elsa med sin gamla Nanna under en stor björk på stranden. Nanna berättade sagor och barnen ville ständigt höra mera. Hon skulle just begynna berätta sagan om «Esmeraldas get», hvilken barnen aldrig tröttnade att höra, då en båt sågs närma sig öfver viken. Postbudet kommer, ropade flickorna och skyndade ned till stranden. De ville icke försumma tillfället att bära postväskan till fastrarna, som då alltid plögade belöna de små postiljonerna med ett äpple eller något annat godt.

Denna gång var väskan tung. Där funnos tidningar och flere bref, bland dem ett stort från Amerika. Med darrande händer grepo fastrarna brefvet. Det var långt och då de läst det, togo de flickorna i famn och kysste dem: «Om några dagar måste ni resa till eder pappa och mamma, ty nu ha de skrivit efter er och skickat penningar till resan». Men Greta och Elsa hoppade högt af glädje, klappade händerna och sjöngo: «Vi få fara till vår pappa

och mamma!» «Vi få fara till vår pappa och mamma!»

Hela veckan som följde därpå egnades åt att laga nya kläder åt barnen samt att packa in dem i en stor kappsäck. Sedan allt kommit i ordning, reste fastrarna, Nanna och flickorna in till staden samt gingo ombord på en stor ångbåt, som låg i hamnen färdig till afresa. Där togo de under många tårar afsked af hvarandra. Fastrarna förmanade de små att vara mycket försiktiga och alltid lyda den snälla kaptenen, som låfvat att taga dem i sin vård. Värst var det dock att skiljas från Nanna, som redan blifvit så gammal, att hon icke, såsom hon önskat, förmådde följa sina små vänner till deras nya hem. När barnen snyftande bådo henne att komma med, kysste hon dem och tog fram en liten dosa, som var fäst vid ett snöre. Snöret med dosan hängde hon kring den åttaåriga Gretas hals. «Om ni någonsin, små barn», sade hon, «kommen i någon fara, så skall du lilla Greta, som är den äldre af

eder två, vrida omkring den här lilla skrufven på dosan. Ni få då hjälp, ty dosan är en troll-dosa, som jag fått af min mamma och som alltid hjälpt mig, då jag varit i nöd». Därpå förde hon barnen ned i deras hytt, lade dem till sängs, läste med dem deras små böner och sjöng dem till sömns.

När barnen vaknade följande morgon voro de långt ut på det vida hafvet. Ångbåten gungade på vågorna och de kände sig litet yra i hufvudet, men riktigt sjösjuka blefvo de denna gång icke. En snäll jungfru hjälpte dem med deras kläder och när de voro färdiga kom kaptenen och gaf dem frukost. Han förde dem sedan upp på däck i sin egen hytt och berättade för dem många roliga sagor om raska gossar, som på hafvet upplefvat alla möjliga underbara äfventyr.

Efter några dagars resa kommo de till en stor stad, som heter London och ligger i England. Kaptenen tog barnen med sig och förde dem till ett värdshus samt lämnade dem i vär-

dens vård med många förmaningar till honom att väl sköta om de små. Han borde också se till att de fördes ombord på det stora ångfartyg, som efter två dagar skulle afgå till Amerika. Sedan han betalat värden tog han afsked af barnen, som nu blefvo ensamma i ett stort vackert rum. En stund stodo de vid fönstret och roade sig med att se huru människorna och de många stora vagnarna skyndade fram längs gatan. Mången gång var gatan så fylld af åkdon, att det syntes omöjligt för någon fullvuxen, och ännu mer för ett barn att komma öfver från den ena sidan till den andra. Men huru det var lyckades det dock bäst för de små gatpojckarna att kila sig fram mellan hästarna utan att blifva nedtrampade. Plötsligt stannade dock den långa raden af vagnar. Det blef rop och skrik och människorna skyndade till från alla håll. En gammal gumma hade råkat under en vagn och låg nu blödande på gatan, där hon fallit. Greta och Elsa kunde icke längre motstå frästelsen. De togo sina hattar och

skyndade ned för trappan för att se hvad som var på färde. När de kommit ut på trottoaren sågo de att poliserna lyftade upp gumman och buro bort henne, medan en stor hop med nyfikna barn följde efter den sårade för att se hvart hon fördes. Greta och Elsa slöto sig till strömmen och efter en stund kommo de till ett hus, i hvilket den sårade gumman inbars. Då de sågo sig omkring, funno de att de förrirat sig långt i den främmande staden och icke mer hittade till värdshuset, hvars namn de glömt. Gråtande gingo de hand i hand gatan framåt och kommo slutligen till stranden af en stor flod, som flöt genom staden. Här satte de sig ned på ett trappsteg och klagade för hvarandra sin nöd. Hungriga hade de blifvit: inga pengar hade de att köpa sig mat och till ingen kunde de vända sig, ty alla talade ett främmande språk, som de ej förstodo.

Médan de sutto där öfvergifna och tårarna runno längs deras kinder, ropade plötsligt lilla Elsa till Greta: «Men Nannas dosa!» — «Ja,

Nannas dosa», sade Greta och så tog hon fram den lilla dosan, som hängde vid hennes hals, vred på knappen och dosan sade: «trrrrrrrrr», så att det gjorde ondt i öronen. Så sutto de åter en stund och väntade och då de sågo upp, stodo tvänne ståtliga herrar i granna uniformer framför dem. Barnen blefvo först rädda, men då sade den ena af herrarna: «Vi äro Nannas poliser och stå till eder tjänst, mina unga damer». — «Nå för oss då hem till vårt värdshus», sade Greta. Poliserna togo hvar sin flicka på armen och buro dem sålunda varligt fram genom folkmassan. När de kommit till ett stort hus måste de stanna och vänta en stund för att slippa fram, ty mycket folk hade samlat sig utanför detta. I ett af fönstren fans nämligen utstald en leksaks-gumma, som satt och sydde samt vid hvarje nålstyng nickade med hufvudet. Bredvid gumman sågs en leksaks-häst, som af sig själf sprang rundt kring ett litet bord. «Den gumman skulle jag vilja ha», ropade Elsa, och «jag skulle vilja ha hästen», skrek

Greta. «Såsom ni befalla, mina damer», sade Nannas poliser, och in stego de i bodan och köpte såväl gumman som hästen. Greta och Elsa blefvo öfverlyckliga öfver de vackra lek-sakerna och glömde genast all den ångslan de haft, då de voro ensamma på irrfärd i den stora staden. Efter en liten stund lämnades de af Nannas poliser i värdshusvärdens vård och poliserna försvunno utan att någon visste hvart de tagit vägen.

Men värdshusvärden, som blifvit både ledsen och ångslig öfver barnens rymning, tog flickorna med sig och förde dem till den stora ångbåten, på hvilken de skulle resa öfver till Amerika. Där lämnade han dem i kaptanens vård och bad honom hålla ögonen öppna, ty flickorna voro ena riktiga små rymmerskor. Kaptanen stängde därpå in dem i deras hytt, där de lades till sängs. Följande morgon reste ångbåten af och under många dagar gungade Greta och Elsa nu på det stora världshafvet. Sjösjuka voro de mest hela tiden, så att när

de kommo fram till Amerika deras röda kinder blifvit både bleka och magra.

«Efter en dags hvila i land bli ni nog raska igen», sade den snälla ångbåtskaptanen tröstande till flickorna. Han skickade därpå efter en vagn och åkte med Greta och Elsa genom den stora staden till ett värdshus, där det fans en mycket snäll värdshusvärd. Åt denne sade kaptanen: «Sköt väl om dessa små flickor, och när de hvilat sig, så köp åt dem järnvägsbiljetter till den stora staden, som ligger vid Missisippifloden. Därifrån skola de resa öfver floden till staden på dess andra strand. Deras pappa och mamma vänta dem där.» Sedan gaf han en stor summa pengar åt värden och tog afsked af flickorna, hvilka genast kröpo till sängs.

Följande morgon förde värdshusvärden Greta och Elsa till bangården och hängde kring Elsas hals ett snöre, vid hvilket han fäst en papperslapp. På lappen lästes flickornas namn samt namnet på den stad, dit de skulle resa.

Sedan tog han afsked af dem och lämnade dem i konduktörens vård. Konduktören förde dem in i järnvägsvagnen, som kort därpå satte sig i rörelse. Med svindlande hast bar det af framåt. Skogar, hus, fält och städer skymtade förbi och allt snabbare gick det, så att flickorna slutligen blefvo helt ängsliga till mods. Plötsligt tyktes det såsom om tåget skulle stannat. Ett kraftigt ryck, ett starkt brak och kappsäckar och träspillror flögo om hvarandra, medan flickorna och de öfriga resandena i järnvägsvagnen kastades mot dess andra sida. Greta och Elsa förlorade för en stund medvetandet. När de vaknade upp, funno de att de lågo på sidan om banvallen, dit de kastats genom att ett annat tåg stött tillsammans med deras. På alla sidor omkring sig hörde de skrik, rop på hjälp och jämmer af de sårade, som dels kröpo fram mellan vagnspillrorna, dels lågo på banvallen.

«Har du stött dig», frågade Greta af Elsa. «Nej», sade Elsa, «men jag är så rädd; vi skola

skynda oss bort härifrån». Greta och Elsa började då springa så snabbt deras små ben burö dem och kommo efter en stund till en grön äng. Ängen var så stor som ett haf och intet slut syntes på densamma. Allt längre och längre gingo de framåt, plöckande vackra blommor, som växte på ängen. Slutligen tröttnade de och satte sig ned. Allt var tyst och stilla. De sågo ingen människa och intet ljud hördes, huru de än lyssnade. Då begynte Greta och Elsa känna sig illa till mods. «Tänk om här skulle finnas vargar», sade Greta. «Hvad jag är hungrig», sade Elsa. «Hu, nu prasslar det i gräset. Kanske är det en orm.» Och flickorna störtade upp och sprungo det fortaste de kunde, tills de af trötthet föllo ned på ängen.

Då började Greta att gråta. «Ingen ha vi som hjälper oss», snyftade hon. «Men Nannas dosa», sade Elsa. «Ja, Nannas dosa», ropade Greta och begynte genast vrida på den lilla knappen, som sade trrrrrrrrr, så att det gjorde ondt i öronen.

Nu fingo flickorna se en underbar syn. Långt bort på ängen sågo de en vagn, som drogs af två svarta hästar. Vagnen glänste såsom guld i solen och på kuskbocken satt en kusk med plymer i hatten och en stor klatschpiska i handen. Vagnen kom allt närmare och närmare. När den kunnit ända fram till flickorna stannade den. Då blefvo flickorna mycket glada och Greta ropade: «Om du är snäll, så låter du oss åka». — «Jag är Nannas kusk», sade karlen som satt på kuskbocken. «Behaga ni taga plats i vagnen, mina unga damer, så skall jag köra er till närmaste stad.»

Greta och Elsa hoppade genast upp på fotsteget och därifrån in i vagnen, medan Elsa skrattande ropade till kusken: «Vi äro inga damer, utan bara små flickor».

«Jaså», sade kusken, «kanske små flickorna äro hungriga». Men Greta och Elsa tänkte icke på någon hunger. De kunde icke nog beundra den vackra vagnen, som till det yttre var af rent guld och invändigt beklädd

med siden och sammet. När de sett sig mätta på härligheten, ropade Elsa: «Nu är jag hungrig». Och Greta sade: «Ack om jag ändå hade en smörgås med ost och en annan med fågelstek». «Och jag en stor bakelse», suckade Elsa.

«Är det ingenting annat», sade kusken, så skola ni, små flickor, icke behöfva vänta länge». Han steg ned från kuskbocken, gaf först hafra åt hästarna och öppnade därpå vagnssätet. I detta fans en låda och där funnos insatta de präktigaste smörgåsar, bakelser och äpplen samt två stora flaskor med mjölk och två silfverbägare. Greta och Elsa åto med strykande hunger och när den sista smörgåsen blifvit uppäten, tittade de ännu en gång i lådan. Till sin stora förundran och glädje funno de på dess botten både gumman, som kunde sticka och hästen, som af sig själf sprang kring bordet. De voro fullkomligt oskadade, oaktadt de varit med om järnvägsolyckan och då gått förlorade med de öfriga sakerna. Huru de kommit i vagnslådan kunde Greta och Elsa icke begripa.

Nu hade det småningom begynt mörkna och när de tittade ut genom vagnsfönstren sågo de ången full med små lysande punkter. «Se, så vackra lysmaskar», ropade Greta. «Nej, det är guldflugor», sade Elsa. Men kusken påstod att det var vargarnas ögon, som glänste på afstånd i mörkret. Förskräkta tittade flickorna ut och då sågo de huru vargarna kommo allt närmare. Deras tungor hängde röda fram mellan de hvita tänderna och ögonen glödde som eldkol.

«Hjälp, hjälp», skreko Greta och Elsa på en gång. Men kusken hoppade upp på kuskbocken och klatschade med piskan till hästarna. Som en blixst satte de i väg midt genom vargskocken. Efter en liten stund hördes endast vargarnas tjut på afstånd. De hade blifvit så långt efter, att de icke mera syntes.

Nu först vågade Greta och Elsa lägga sig till hvila på de mjuka dynorna i vagnen. De läste sina små böner och somnade därpå in lika lugnt som om de legat i sina egna sängar.

När de följande morgon vaknade, stod solen högt på himmeln, medan vagnen körde in i en stor stad. Den stannade utanför ett af de största husen, som var ett värdshus. Kusken förde flickorna ur vagnen samt lämnade dem i värdens vård. Därpå försvunno kusk, hästar och vagn så att ingen såg en skynt af dem engång. Hvert de togo vägen kunde ingen säga. Men Greta och Elsa trodde att de farit hem till Nanna.

Staden, till hvilken Greta och Elsa kommit, låg vid den stora Missisippifloden. Värdshusvärdens förde dem till en ångbåt, som var färdig att resa öfver till flodens andra strand. Där låg en annan stor stad och i den staden skulle Greta och Elsa sammanträffa med sin pappa och mamma.

När Greta och Elsa kommit ombord på ångbåten, gaf kaptenen tre gånger signal med ånghvislan. Därpå satte båten sig i rörelse. Eldarena kastade kol under ångpannan och en tjock rök sköt upp genom ångpipan. Ångbåten

klöf vattnet, så att det hvita skummet stänkte kring dess bog. Här och där på floden lågo svarta trästammar, såsom det tyktes Greta och Elsa. När ångbåten kom närmare doko de ned under vattnet, som de piskade med sina väldiga stjärtar. Det var stora alligatorer (krokodiler), som lågo på vattnet och läto solen steka sig, där de flöto ned för floden. En rysning gick genom Greta och Elsa. Det vore icke godt att komma i deras gap.

Men snart glömde de sin förskräckelse. En annan ångbåt närmade sig deras sida vid sida. Kaptenen på ångbåten ropade till den andra kaptenen: «Elda på, så att vi få se hvem som har snabbare båt!» — «Får gå», svarade kaptenen på Gretas och Elsas båt. Därpå gaf han befallning åt eldarena att kasta mera kol och olja under ångpannan. Elden flammade högt upp i den stora ugnen och båten sköt allt starkare fart genom vattnet. «Elda på bättre», ropade kaptenen och allt starkare suckade och pustade det i maskinen, medan eldarena öste

strömmar af olja under ångpannan. Plötsligt sköt en eldpelare upp öfver däck. Ångbåten hade fattat eld och begynte brinna. Alla skyndade att rädda sig i båtarna, som sattes ut från det brinnande fartyget. Många hoppade i förtviflan i sjön för att undslippa lågorna. Men där mottogos de af krokodilerna, som samlat sig kring det brinnande fartyget och slukade enhvar, hvilken föll i vattnet.

Greta och Elsa hade alla glömt. De blefvo ensamman kvar på det brinnande fartyget. Lågorna kommo dem allt närmare och gråtande ropade de på hjälp. Då sade Elsa plötsligt: «Men Nannas dosa». — «Ja, Nannas dosa», ropade Greta och så vred hon på den lilla knappen, som sade trrrrrrrrr, så att det gjorde ondt i öronen. Till sin stora förundran sågo barnen med detsamma en liten blåmålad båt, som drogs af två stora hvita svanor, stanna vid den brinnande ångbåten. I fören på båten satt den vackraste gosse, klädd i blå sidenkläder. Han höll i sin hand blå sidentömmar, som voro

lindade kring svanornas halsar. «Om ni hoppa ned i båten, mina unga damer», sade han, «så skall jag föra eder till land». Med ett språng hoppade Greta och Elsa ned i båten. Svanorna bredde ut sina hvita vingar såsom segel och så seglade de lugnt fram mot den stora staden, som syntes på andra stranden. «Hvem är du», frågade Elsa. «Jag är Nannas kaptan», svarade gossen och med detsamma voro de framme.

På stranden stodo deras pappa och mamma, som mottogo Greta och Elsa med öppna armar. Pappa och mamma kysste dem och bådo dem vara välkomna. Men båten och den lilla kaptanen voro försvunna. Ingen visste hvart de tagit vägen.

Därpå stego Greta och Elsa med sina föräldrar i en liten vagn, förspänd med två hvita hästar. När de hade åkt en stund och för sin pappa och mamma berättat om allt hvad som händt dem, kommo de till ett litet hus. «Här bo vi», sade mamma, «och här skola också ni små flickor bo», sade pappa. «Ack,

hvad här är vackert», sade Greta och Elsa, när de sågo trädgården och huset, som låg inbäddadt bland blommor. Så gingo de in i huset och där fanns en liten kammare med två små sängar och ett dockskåp. Det var Gretas och Elsas kammare, och i skåpet stod den nickande gumman, som kunde sticka, samt hästen som sprang rundt kring bordet. Greta och Elsa kunde icke nog förvåna sig öfver huru detta gått till, ty de hade sett sina leksaker brinna upp på ångbåten.

«Vrid på Nannas dosa», sade Elsa, «så kanske kommer det någon, som kan svara oss huru vi fått våra leksaker igen». Greta vred på knappen, men intet ljud hördes. I stället sprang locket upp. In i dosan låg en papperslapp. På denna hade Nanna skrivit med stora bokstäfver: «När Greta och Elsa icke längre behöfva mig, är Nannas dosa ingen trolldosa mer».

~ * ~

scite

Och så var sagan slut. Men Greta och Elsa lefde lyckliga med sin pappa och mamma till deras sena ålderdom. —

